

AŞIĞ ALI İRSİNİN NƏŞR TARİXİ

Nigar Nəbi qızı Tağıyeva

BDU İnformasiya və sənəd menecmenti fakültəsi,

magistrant

nigartagiyeva106@gmail.com

Açar sözlər: *aşıq yaradıcılığı, Aşıq Alı, kitab, nəşr, tiraj*

Ключевые слова: *ашыгское творчество, Ашыг Алы, книга, публикация, тираж*

Keywords: *ashig art, Ashig Ali, book, publication, circulation*

Xülasə: Məqalədə Aşıq Alı irsinin yer aldığı nəşrlər haqqında məlumat verilir.

Резюме: В статье представлена информация о публикациях, в которых отражено творческое наследие Ашыга Алы. Рассматриваются издания, содержащие его произведения, а также подчеркивается их значение для изучения, сохранения и популяризации ашыгской литературы.

Summary: The article provides information about the publications that include the legacy of Ashig Ali.

Azərbaycan aşığı sənətinin görkəmli nümayəndələrindən biri olan Aşıq Alı Göyçə mahalında dünyaya göz açsa da, onun yaradıcılığı bütün türk dünyası üçün əhəmiyyətli bir mədəni irs nümunəsidir. Zəngin təfəkkürə və geniş elmi-estetik baxışa malik olan Aşıq Alı, saz və söz sənətində özünəməxsus dəsti-xətti ilə seçilən sənətkar olmuşdur. O, Aşıq Ələsgərin ustadı, eyni zamanda Aşıq Allahverdinin (Ağ Aşıq) kimi tanınan sənətkarın yetirməsi olmuşdur. Aşıq Alı klassik aşığı poeziyasının bütün əsas janrlarında- qoşma, gəraylı, tənris, cığalı tənris, müxəmməs, ustadnamə və dastanlar sahəsində zəngin irs yaratmışdır. Onun poeziyasında sadə formalarla dərin məzmunun ustalılıqla vəhdəti müşahidə olunur ki, bu da onu aşığı ədəbiyyatında seçilən simalardan birinə çevirir. Ustad sənətkarın irsi zaman-zaman müxtəlif tədqiqatçılar tərəfindən toplanaraq nəşr olunmuşdur. İlk dəfə 1968-ci ildə Hüseyn Hüseynzadə “Elm və həyat” jurnalının 2-ci nömrəsinin 12-ci səhifəsində “Mən Alını axtarıram” adlı məqalə ilə çıxış edir. Müəllif sonralar özü də qeyd edirdi ki, bu məqalədən sonra aşığa aid xeyli sayda şeirlər redaksiyaya təqdim olunmuşdur. 1969-cu ildə isə H.Arifin “Azərbaycan” jurnalının 9-cu sayında “Aşıq Alı” adlı daha bir məqaləsi nəşr olunur. Bundan sonra Aşıq Alı yaradıcılığına maraq artır və onun həyat və yaradıcılığı tədqiq olunmağa başlayır.

İlk dəfə olaraq aşığın əlli altı şeiri kitab şəklində nəşr olunur. Aşıq Alının irsi ilə bağlı olan bu ilk toplu nəşr 1975-ci ildə “Azərnəşr” tərəfindən 35000 tirajla çap olunan “Aşıq Alı. Şerlər” kitabıdır.

Hüseyn Hüseynzadə tərəfindən toplanaraq hazırlanan bu kitab el arasında “Tənris Alı” kimi tanınan aşığın poeziyasının oxuculara çatdırılmasında mühüm rol oynamışdır. Kitabın kiçik həcmli olması onun ilkin mərhələ üçün təməl xarakteri daşıyırdı. 1982-ci ildə “Yazıçı” nəşriyyatı tərəfindən 141 səhifə həcmində Ə.Əmirov, Ş.Əsgərov, M.Həkimov tərəfində tərtib edilən, 50000 tirajla çap olunan növbəti nəşrdə Aşıq Alının yaradıcılığı daha geniş miqyasda təqdim olunmuşdur. Burada təkcə şeirlər deyil, həm də müəllifin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumatlar öz əksini tapır ki, bu da nəşrin bibliografik, həm də elmi əhəmiyyətini artırır. Bu nəşrin bir özəlliyi də onun aşığın 180 illik yubileyi münasibətilə hazırlanmasıdır. Kitabın redaktoru Bəhlul Abdullayev, rəssamı A.Məmmədov, bədii redaktoru F.Əfəndiyev, korrektorları G.Məmmədhusəynova, K.Mansurovadır. ümumilikdə kitabda aşığın 171 əsəri yer almışdır.

1995-ci ildə isə “Aşıq Alı. Tənrislər” kitabı Ə.Əbülhəsənoğlunun tərtibatı və İ.Sadığın redaktorluğu ilə nəşr edilmişdir. Bu kitab 416 səhifə həcmində kiril qrafikasında Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında çap olunmuşdur. Nəşrin tirajı göstərilməmişdir.

Aşıq Alı yaradıcılığının toplandığı digər bir nəşr isə 2006-cı ildə Hüseyn İsmayılovun tərtibatı ilə işıq üzü görən “Aşıq Alı. Əsərləri” kitabıdır. Bu kitab 192 səhifə həcmində, “Avrasiya Press” nəşriyyatında çap edilmişdir. 500 səhifə tirajla nəşr olunan bu kitabda aşığın ümumilikdə on yeddi gəraylısı, doqquz təcni, on dörd divanisi, bir qəzəl, üç dastan - rəvayət və yüz on doqquz qoşması yer almışdır.

Qabil Zimistanoğlunun tərtibçiliyi və redaktorluğu ilə işıq üzü görən digər bir nəşr isə “Aşıq Alı. Əsərləri” adlanır. Bu kitab 2013-cü ildə “OI” MMC tərəfindən 348 səhifə həcmində 2000 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Bu kitabın “Mahalım Göyçədir, kəndim Qızılvang” adlı giriş məqaləsinin müəllifi isə Əməkdar jurnalist Eldar İsmayılovdur. Bu kitab isə aşığın yaradıcılığından iyirmi gəraylı, on doqquz ustadnamə, beş deyişmə, iyirmi beş divanı, on bir cıqalı təcni, yetmiş beş təcni, üç dastan və rəvayət toplanmışdır.

Ustad aşığın yaradıcılığını işıqlandıran növbəti nəşr İlham Qəhrəmanın toplayıb tərtib etdiyi “Aşıq Alı. Nə qaldı” adlı kitabdır. Bu nəşr nümunəsi 2020-ci ildə 400 səhifə həcmində “Qanun” nəşriyyatı tərəfindən çap olunmuşdur. Kitabın ön sözü də İlham Qəhrəman tərəfindən yazılmışdır. Nəşrin redaktoru Ə.Cahangir, məsləhətçi isə professor M.Qasımlıdır.

Aşıq Alı yaradıcılığı nə qədər araşdırılsa da bu onun yaradıcılığını tam şəkildə əks etdirmir. Çünki aşığın sağlığında onun şeirləri qələmə alınmamış, yalnız yaddaşlarda qalan, ağızdan-ağıza dolşaraq kimlərsə, hansısa aşıqların dilindən toplanmışdır.

Ədəbiyyat

- 1.*Aşıq Alı. Əsərləri.* Bakı: Avrasiya press, 2006. - 192 s.
- 2.*Aşıq Alı. Əsərləri; tərt. ed. Qabil Zimistanoğlu.* - Bakı: “OI” MMC, 2013. - 348s.
- 3.*Aşıq Alı. Şeirlər / tərt. ed. Ə.Əmirov, Ş.Əsgərov, M.Həkimov.* - Bakı: Yazıçı, 1982. - 141 s.
- 4.*Aşıq Alı. Şeirlər / toplayan: Hüseyn Hüseynzadə; red. Müzəffər Şükür.* - Bakı: Azərnəşr, 1975. - s.61
- 5.*Aşıq Alı. Nə qaldı [Mətn] / topl. və tərt.ed. İ.Qəhrəman [ön söz]; red. Ə.Cahangir; məsləhətçi M.Qasımlı.* -Bakı: Qanun, 2020. - 400 s.
- 6.*Aşıq Alı. Təcnislər. toplayanı: Əli Əbülhəsənoğlu Milli.* Bakı: Azərnəşr, 1995. – 416 s.